Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

21 декември 2021 година*

„Преюдициално запитване — Търговска политика — Регламент (ЕО) № 2271/96 — Защита срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна — Ограничителни мерки, приети от Съединените американски щати срещу Иран — Вторични санкции, приети от тази трета страна, възпрепятстващи лицата да поддържат извън нейната територия търговски отношения с някои ирански предприятия — Забрана за спазване на такова законодателство — Упражняване на право на прекратяване на договор по общия ред“

По дело C-124/20

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Върховен областен съд Хамбург, Германия) с акт от 2 март 2020 г., постъпил в Съда на 5 март 2020 г., в рамките на производство по дело

Bank Melli Iran

срещу

Telekom Deutschland GmbH,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, L. Bay Larsen, заместник-председател, A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (докладчик), N. Jääskinen, I. Ziemele и J. Passer, председатели на състави, M. Ilešič, T. von Danwitz и N. Wahl, съдии,

генерален адвокат: G. Hogan,

секретар: M. Krausenböck, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 февруари 2021 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Bank Melli Iran, от T. Wülfing, P. Plath и U. Schrömbges, Rechtsanwälte,

– за Telekom Deutschland GmbH, от T. Fischer и M. Blankenheim, Rechtsanwälte,

* Език на производството: немски.

– за германското правителство, от J. Möller и S. Heimerl, в качеството на представители,

– за испанското правителство, от S. Centeno Huerta, в качеството на представител,

– за Европейската комисия, от J. Roberti di Sarsina, A. Biolan и M. Kellerbauer, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 12 май 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5 от Регламент (ЕО) № 2271/96 на Съвета от 22 ноември 1996 година относно защитата срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна, и действията, предприети на основание на това законодателство или произтичащи от него (ОВ L 309, 1996 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 10, том 1, стр. 75), изменен с Регламент (ЕС) № 37/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2014 г. (ОВ L 18, 2014 г., стр. 1), както и с Делегиран регламент (ЕС) 2018/1100 на Комисията от 6 юни 2018 г. (ОВ L 199 I, 2018 г., стр. 1), с който се изменя приложението към Регламент № 2271/96 (наричан по-нататък „Регламент № 2271/96“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Bank Melli Iran (наричана по-нататък „BMI“) и Telekom Deutschland GmbH (наричано по-нататък „Telekom“) относно действителността на прекратяването на сключените между посочените две дружества договори за предоставяне на телекомуникационни услуги от Telekom, след като BMI е вписана в списък на лица, спрямо които се прилага установен от Съединените американски щати режим на санкции във връзка с ядрената програма на Иран, който по-специално не допуска поддържането на търговски отношения с посочените лица извън територията на Съединените щати (наричани по-нататък „вторичните санкции“).

Правна уредба

Правото на Съюза

Регламент № 2271/96

3 Съображения 1—6 от Регламент № 2271/96 гласят:

„като има предвид, че целите на [Европейския съюз] включват съдействие за хармоничното развитие на световната търговия и за постепенното премахване на ограниченията в международната търговия;

като има предвид, че [Съюзът] се стреми да осигури във възможно най-висока степен свободно движение на капитали между държавите членки и трети страни, по-специално премахване на всички ограничения по отношение на преките инвестиции, включително инвестициите в недвижими имоти, както и по отношение на установяването, предлагането на финансови услуги или допускането на ценни книжа до капиталовите пазари;

като има предвид, че трета страна е приела определени закони, подзаконови актове и други правни инструменти, насочени към регулиране на дейността на физическите и юридическите лица под юрисдикцията на държавите членки;

като има предвид, че чрез извънтериториалното си прилагане тези закони, подзаконови актове и други правни инструменти нарушават международното право и са пречка за постигане на целите, очертани по-горе;

като има предвид, че такива закони, подзаконови актове и други правни инструменти и действията, които са предприети на основание тези актове или които произтичат от тях, засягат или могат да засегнат установения правов ред и се отразяват неблагоприятно върху интересите на [Съюза] и интересите на физическите и юридическите лица, които упражняват права съгласно Договора за [функционирането на ЕС];

като има предвид, че при тези извънредни обстоятелства е необходимо да бъде предприето действие на [...] равнище [на Съюза] за защита на установения правов ред, интересите на [Съюза] и интересите на посочените физически и юридически лица, като по-специално последиците от съответното чуждестранно законодателство бъдат отстранени, неутрализирани, предотвратени или преодолени по друг начин“.

4 Член 1, първа алинея от този регламент гласи:

„Настоящият регламент има за цел да осигури защита срещу извънтериториалното прилагане на законите, посочени в приложението към настоящия регламент, включително подзаконовите актове и другите правни инструменти, и срещу действията, които са предприети на основание тези актове или произтичат от тях, както и да противодейства на техните последици, когато прилагането на посочените актове засяга интересите на лицата, посочени в член 11, които извършват международни търговски операции и/или движения на капитал и съпътстваща търговска дейност между [Съюза] и трети страни“.

5 Член 4 от посочения регламент предвижда:

„Решенията на съдилища или правораздавателни органи и решенията на административни органи извън [Съюза], с които пряко или непряко се придава ефект на законите, посочени в приложението, или на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях, не се признават и изпълнението им не се допуска по никакъв начин“.

6 Съгласно член 5 от същия регламент:

„[Лицата, посочени] в член 11[,] са длъжни да не изпълняват пряко или чрез дъщерно дружество или друг посредник, било чрез действие или чрез умишлено бездействие, никое изискване или забрана, включително призовки на чуждестранни съдилища, които се основават пряко или непряко на законите, посочени в приложението, или на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях.

В съответствие с процедурите, посочени в членове 7 и 8, на лицата може да бъде разрешено да изпълнят съответния акт изцяло или частично, доколкото неизпълнението му би увредило тежко техните интереси или интересите на [Съюза]. Критериите за прилагане на тази разпоредба следва да бъдат установени в съответствие с процедурата, определена в член 8. Ако съществуват достатъчно доказателства, че неизпълнението тежко би увредило физическо или юридическо лице, [Европейската комисия] своевременно представя на комитета, посочен в член 8, проект на съответните мерки, които да бъдат приети съгласно условията на регламента“.

7 Член 6, първа и втора алинея от Регламент № 2271/96 гласи:

„[Всяко] лице, посочено в член 11, което упражнява дейност, посочена в член 1, [има] право на обезщетение за вредите, включително съдебните разноски, претърпени от [него] вследствие прилагането на законите, посочени в приложението, или вследствие на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях.

Обезщетение може да бъде търсено от физическото или юридическото лице, или от друга единица, причинила вредите, или от всяко лице, което действа от името или като посредник на такова лице или единица“.

8 Член 7, букви б) и г) от този регламент предвижда:

„За прилагането на настоящия регламент Комисията:

[…]

б) дава разрешения при условията на член 5, като при определяне на сроковете за получаване на мнението на комитета се съобразява със сроковете, задължителни за лицата, на които предстои да бъде издадено разрешение;

[…]

г) публикува в *Официален вестник на [Европейския съюз]* известие за съдебните решения и административните актове, към които се прилагат членове 4 и 6“.

9 Съгласно член 8 от посочения регламент:

„1. За целите на прилагането на член 7, буква б) Комисията се подпомага от Комитета по законодателството с извънтериториално прилагане. Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в параграф 2 от настоящия член. Този комитет е комитет по смисъла на [Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година за установяване на общите правила и принципи относно реда и условията за контрол от страна на държавите членки върху упражняването на изпълнителните правомощия от страна на Комисията (ОВ L 55, 2011 г., стр. 13)].

2. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 5 от Регламент [№ 182/2011]“.

10 Член 9 от Регламент № 2271/96 гласи:

„Всяка държава членка определя санкциите за нарушаване на съответните разпоредби на настоящия регламент. Тези санкции трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи“.

11 Съгласно член 11 от Регламент № 2271/96:

„Настоящият регламент се прилага към:

1) физическите лица с местоживеене в [Съюза], които са граждани на държава членка,

2) юридическите лица, учредени в [Съюза],

3) физическите или юридическите лица, посочени в член 1, параграф 2 от Регламент (ЕИО) № 4055/86 [на Съвета от 22 декември 1986 година относно прилагането на принципа на свободното предоставяне на услуги по отношение на морския транспорт между държави членки и между държави членки и трети страни (ОВ L 378, 1986 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 173)];

4) всички други физическ[и] лица с местоживеене в [Съюза], освен ако те се намират в държавата, на която са граждани,

5) всички други физически лица в [Съюза], включително в [неговите] териториални води и въздушно пространство или във въздухоплавателно средство или кораб под юрисдикцията или контрола на държава членка, които извършват действия по занятие“.

12 В частта относно Съединените щати приложението към Регламент № 2271/96, озаглавено „Закони, подзаконови актове и други правни инструменти“, гласи следното:

„[…]

4. „Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012“

Изисква се спазването на следните правила:

Да не се извършва съзнателно следното:
i) предоставяне на значителна подкрепа, включително чрез улесняване на значителни финансови сделки, или стоки или услуги, на или от името на определени лица, осъществяващи дейност в секторите на пристанищата, енергетиката, корабоплаването или корабостроенето в Иран, или ирански лица, фигуриращи в списъка на специално посочените граждани и блокираните лица;
ii) търговия с Иран със значими стоки и услуги, използвани във връзка със секторите на енергетиката, корабоплаването и корабостроенето на Иран;
iii) закупуване на петрол и петролни продукти от Иран и извършване на финансови сделки във връзка с тях при определени обстоятелства;
iv) провеждане или улесняване на сделки за търговия с природен газ за или от Иран (отнася се за чуждестранните финансови институции);
v) търговия с Иран с благородни метали, графит, необработени или полуобработени метали, или софтуер, който може да бъде използван в определени сектори или да е свързан с определени лица; нито улесняване на значителни финансови сделки във връзка с такава търговия;
vi) предоставяне на услуги по поемане, застраховане и презастраховане, свързани с определени дейности, които включват, но не се ограничават до посочените в точки i) и ii) по-горе, или с определени категории лица;

[…]“.

Делегиран регламент 2018/1100

13 Съображение 4 от Делегиран регламент 2018/1100 гласи:

„На 8 май 2018 г. Съединените щати обявиха, че ще започнат отново да прилагат националните си ограничителни мерки по отношение на Иран. Някои от тези мерки са с извънтериториално прилагане и оказват неблагоприятно въздействие върху интересите на Съюза и интересите на физически и юридически лица, упражняващи права съгласно Договора за функционирането на [ЕС]“.

Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/1101

14 Член 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/1101 на Комисията от 3 август 2018 година за определяне на критериите за прилагане на член 5, втора алинея от Регламент (ЕО) № 2271/96 (ОВ L 199 I, 2018 г., стр. 7) предвижда:

„Когато преценява дали защитените интереси биха били тежко увредени, както е посочено в член 5, втора алинея от Регламент [№ 2271/96], Комисията взема предвид, наред с другото, следните критерии, които не са кумулативно посочени, доколкото това е целесъобразно:

а) дали защитеният интерес е вероятно да бъде конкретно изложен на риск, като се имат предвид контекстът, естеството и произходът на вредите за защитения интерес;

б) наличието на висящо административно или съдебно разследване срещу [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент], образувано от третата държава, която е източник на включеното в списъка законодателство с извънтериториално приложение, или на предварително споразумение за уреждане на въпроса с тази трета държава;

в) наличието на съществена връзка с третата държава, която е източник на включеното в списъка законодателство с извънтериториално приложение, или с последващите действия; например [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент] има предприятие майка или дъщерни дружества или участие в него се притежава от физически или юридически лица, които са под първичната юрисдикция на третата държава, която е източник на включеното в списъка законодателство с извънтериториално приложение или на последващите действия;

г) дали [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент] би мог[ло] разумно да предприеме мерки за избягване или смекчаване на вредите;

д) неблагоприятното въздействие върху извършването на стопанска дейност, и по-специално дали [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент] би понес[ло] значителни икономически загуби, които например биха могли да застрашат неговата жизнеспособност или да го изложат на сериозен риск от изпадане в несъстоятелност;

е) дали осъществяването на дейността на [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент] би било изключително затруднено поради загуба на основни елементи или ресурси, които не могат да бъдат разумно заменени;

ж) дали упражняването на индивидуалните права на [лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент] би било значително затруднено;

з) дали съществува заплаха за безопасността, сигурността, защитата на живота и здравето на хората и опазването на околната среда;

и) дали съществува заплаха за способността на Съюза да провежда своите политики в областта на хуманитарната помощ, развитието и търговията или за външните аспекти на неговите вътрешни политики;

й) сигурността на доставките на стратегически стоки или услуги вътре в Съюза или за Съюза или държава членка, както и въздействието на евентуален недостиг или прекъсване на доставките на такива стоки или услуги;

к) последиците за вътрешния пазар от гледна точка на свободното движение на стоки, хора, услуги и капитали, както и финансовата и икономическата стабилност или ключовите инфраструктури на Съюза;

л) системните последици от вредите, по-специално що се отнася до страничните им ефекти в други сектори;

м) въздействието върху пазара на труда на една или няколко държави членки и трансграничните последици от него в рамките на Съюза;

н) всеки друг релевантен фактор“.

Германското право

15 Член 134 от Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс) предвижда:

„Правна сделка, която нарушава законова забрана, е нищожна, ако законът не предвижда друго“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

16 BMI, която има клон в Германия, е иранска банка, собственост на иранската държава. Тя сключва с Telekom — дъщерно дружество на Deutsche Telekom AG със седалище в Германия, около половината от чийто оборот произтича от дейността му в Съединените щати — няколко договора за предоставяне на телекомуникационни услуги.

17 Страните по спора в главното производство са сключили рамков договор, който позволява на BMI да обедини в един и същ договор всички телефонни и интернет линии на предприятието си на различните му места на дейност в Германия. В рамките на различните договори, сключени между страните, Telekom предоставя на BMI редица

телекомуникационни услуги, които винаги са били заплащани от BMI в срок. Предвидените в тези договори услуги са от съществено значение за вътрешната и външната комуникация на BMI в Германия. Според запитващата юрисдикция без тези услуги BMI не може да участва в търговските отношения посредством своето място на стопанска дейност в Германия.

18 През 2018 г. Съединените щати се оттеглят от Споразумението за ядрената програма на Иран, подписано във Виена на 14 юли 2015 г., което има за цел осъществяването на контрол върху ядрената програма на Иран и премахването на икономическите санкции, наложени на Иран. Вследствие на това, считано от 5 ноември 2018 г., Съединените щати отново налагат на Иран вторични санкции.

19 Тези санкции засягат лицата, посочени в „списъка на специално посочените граждани и блокираните лица“ (Specially Designated Nationals and Blocked Persons List) (наричан по-нататък „списъкът SDN“), изготвен от Office of Foreign Assets Control (OFAC) (Служба за контрол на чуждестранните активи (OFAC), Съединени щати), в който е включена BMI. По силата на посочените санкции на всички лица е забранено да поддържат извън територията на Съединените щати търговски отношения с включено в списъка SDN лице или образувание.

20 На 16 ноември 2018 г. Telekom уведомява BMI, че прекратява с незабавно действие всички договори с нея и постъпва по същия начин с поне четири други дружества, свързани с Иран, които са включени в списъка SDN и имат седалище в Германия.

21 В рамките на едно от обезпечителните производства, образувани по молба на BMI пред германските съдилища, с решение от 28 ноември 2018 г. Landgericht Hamburg (Областен съд Хамбург, Германия) разпорежда на Telekom да продължи да изпълнява съществуващите договори до изтичането на предвидените в тях срокове за предизвестие за прекратяване по общия ред, които изтичат между 25 януари 2019 г. и 7 януари 2021 г.

22 На 11 декември 2018 г. Telekom отново уведомява BMI, че прекратява всички тези договори „във възможно най-кратък срок“. За прекратяването не са изложени никакви мотиви.

23 Поради това BMI предявява иск пред Landgericht Hamburg (Областен съд Хамбург), като иска от него да разпореди на Telekom да остави в действие всички посочени в договорите телефонни и интернет линии.

24 Посоченият съд осъжда Telekom да изпълнява разглежданите в главното производство договори, докато изтекат сроковете на предизвестие за прекратяването им по общия ред, и отхвърля иска в останалата му част. Той приема, че прекратяването по общия ред на посочените договори от Telekom е в съответствие с член 5 от Регламент № 2271/96.

25 BMI обжалва решението на Landgericht Hamburg (Областен съд Хамбург) пред запитващата юрисдикция, като твърди, че прекратяването на разглежданите договори не е в съответствие с член 5 от Регламент № 2271/96. BMI твърди, че прекратяването е мотивирано единствено от желанието на Telekom да спази вторичните санкции, приети от Съединените щати.

26 Запитващата юрисдикция уточнява, на първо място, че BMI не твърди, че прекратяването на разглежданите в главното производство договори от Telekom е последица от преки или косвени указания на административните или съдебните органи на Съединените щати. С решение от 7 февруари 2020 г. обаче Oberlandesgericht Köln (Върховен областен съд Кьолн, Германия) приема, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 не е приложим в такива случаи.

27 Според запитващата юрисдикция обаче съществуването на посочените вторични санкции само по себе си е достатъчно, за да се приложи член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, тъй като чрез друга мярка не можело да се постигне ефективно прилагане на предвидената в тази разпоредба забрана.

28 На второ място, от акта за преюдициално запитване е видно, че като се позовава на точка 5 от Насоките на Комисията, озаглавени „Въпроси и отговори: приемане на актуализация на Блокиращия регламент“, от 7 август 2018 г. (ОВ C 277 I, 2018 г., стр. 4), Telekom поддържа, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 му предоставя свобода при осъществяването на неговата стопанска дейност да прекрати по всяко време сключените с BMI договори на каквото и да е основание, както постановили някои германски съдилища, и по-специално Oberlandesgericht Köln (Върховен областен съд Кьолн), който с определение от 1 октомври 2019 г. потвърдил, че е възможно да се прекрати договор „на основания, свързани с външната политика на Съединените щати“.

29 Запитващата юрисдикция счита, че прекратяването на договори не е в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, когато е мотивирано от чисто икономически съображения, без да има конкретна връзка със санкциите, наложени от трети страни. Следователно Telekom трябвало по изключение да обоснове мотивите за прекратяването на разглежданите в главното производство договори и във всеки случай да изложи, а при необходимост и да докаже, че решението за прекратяване на тези договори не е било взето поради опасение от евентуални отрицателни последици за Telekom на американския пазар.

30 На трето място, запитващата юрисдикция отбелязва, че от член 134 от Гражданския кодекс следва, че прекратяване на договори, което е в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, не поражда правни последици. Освен това по силата на германското право всяко нарушение на член 5, първа алинея представлявало административно нарушение и се наказва с глоба до 500 000 EUR.

31 Предвид опасността от икономически вреди за Telekom, което е част от група, около половината от чийто оборот произтича от дейността му в Съединените щати, можело да се приеме, че е в противоречие с принципа на пропорционалност, предвиден в член 9 от Регламент № 2271/96, да се наложи глоба на посоченото дружество и освен това да се изисква от него да продължи изпълнението на сключените с BMI договори, още повече че този регламент няма за пряка цел да защити интересите на последното.

32 На четвърто място, запитващата юрисдикция подчертава, че съгласно преамбюла на Регламент № 2271/96 той има за цел да защити икономическите оператори от Съюза.

33 Тя обаче счита, че рискът от икономически вреди не се компенсира в достатъчна степен нито от правото на обезщетение, предвидено в член 6 от този регламент, нито от евентуалното предоставяне на разрешението за спазване на санкциите, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент. Всъщност, като се има предвид

преследваната със същия регламент цел да се предотврати налагането на вторични санкции спрямо икономическите оператори от Съюза, практиката по издаване на това разрешение била по-скоро рестриктивна. Следователно опасността от икономически загуби сама по себе си не била достатъчна, за да се получи такова разрешение. При тези обстоятелства запитващата юрисдикция изпитва съмнение, че в случай на значителни икономически загуби на пазара на Съединените щати предвидената в Регламент № 2271/96 обща забрана да се прекратяват отношения с търговски партньор, е съвместима със свободата на стопанската инициатива, защитена с член 16 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), и с принципа на пропорционалност, закрепен в член 52 от нея.

34 При тези обстоятелства Hanseatisches Oberlandesgericht (Върховен областен съд Хамбург, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Прилага ли се член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 само когато на предприемащия съответните действия икономически оператор от ЕС по смисъла на член 11 от този регламент пряко или косвено са дадени указания от административни или съдебни органи на Съединените […] щати, или за приложимостта на посочената разпоредба е достатъчно въпросните действия на икономическия оператор от ЕС да имат за цел спазването на вторични санкции и без да са налице такива указания?

2) Ако Съдът отговори на първия въпрос в смисъла на втората алтернатива: недопустимо ли е съгласно член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 националното право да се тълкува в смисъл, че прекратяващата договора страна може във всички случаи да прекрати с едностранно изявление договор с продължително изпълнение с насрещната страна, която е включена във водения от [Службата за контрол на чуждестранните активи] списък [SDN], включително и по съображението да спази наложени от САЩ санкции […] — без да е необходимо да посочи основание за прекратяването и съответно без да е необходимо да посочи и докаже в гражданско дело, че във всеки случай основанието за едностранното прекратяване на договора не е свързано със спазване на [тези санкции]?

3) Ако Съдът отговори утвърдително на втория въпрос: следва ли едностранно прекратяване на договор по общия ред, извършено в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, задължително да се смята за недействително, или за постигането на целта на този регламент са достатъчни и други санкции, като например налагането на имуществена санкция?

4) Ако Съдът отговори на третия въпрос в смисъла на първата алтернатива: като се имат предвид, от една страна, членове 16 и 52 от [Хартата] и от друга страна, възможността по член 5, втора алинея от Регламент № 2271/96 да се предостави разрешение по изключение, важи ли посоченото и в случаите, когато запазването на търговското отношение с насрещната страна по договора, която е включена в посочения по-горе списък, би създало опасност за икономическия оператор от ЕС да претърпи значителни икономически загуби на пазара в САЩ (в случая 50 % от оборота на групата предприятия)?“.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

35 Следва да се отбележи, че както е видно от съображение 6 от Регламент № 2271/96, той има за цел да защити установения правен ред, интересите на Съюза и интересите на физическите или юридическите лица, които упражняват права по силата на Договора за функционирането на ЕС, като по-специално бъдат отстранени, неутрализирани, предотвратени или преодолени по друг начин последиците от законовите, подзаконовите и другите правни инструменти, посочени в приложението към посочения регламент (наричани по-нататък „законите, посочени в приложението“).

36 В това отношение в член 1 от Регламент № 2271/96 се уточнява, че с предвидените в този регламент мерки законодателят на Съюза има за цел да осигури защита срещу извънтериториалното прилагане на законите, посочени в приложението, и срещу действията, които са предприети на основание тези актове или произтичат от тях, както и да противодейства на техните последици, когато прилагането на посочените актове засяга интересите на лицата, посочени в член 11, които извършват международни търговски операции и/или движения на капитал и съпътстваща търговска дейност между Съюза и трети страни.

37 Както следва от съображения 1—5 от Регламент № 2271/96, законите, посочени в приложението към Регламента, са насочени към регулиране на дейността на физическите и юридическите лица под юрисдикцията на държавите членки и имат извънтериториално приложение. По този начин те засягат установения правен ред и се отразяват неблагоприятно върху на интересите на Съюза и интересите на посочените лица, като нарушават международното право и са пречка за постигане на целите на Съюза. Всъщност Съюзът се стреми да съдейства за хармоничното развитие на световната търговия и за постепенното премахване на ограниченията в международната търговия, като осигури във възможно най-висока степен свободно движение на капитали между държавите членки и трети страни, и да премахне всички ограничения по отношение на преките инвестиции, включително инвестициите в недвижими имоти, както и по отношение на установяването, предлагането на финансови услуги или допускането на ценни книжа до капиталовите пазари.

38 Сред законите, посочени в приложението, е „Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012“ (Закон от 2012 г. за свободата и борбата с разпространението на оръжия за масово унищожение в Иран), който съгласно съображение 4 от Делегиран регламент 2018/1100 Съединените щати вече не се отказват да прилагат, както обявяват на 8 май 2018 г., след като се оттеглят от Споразумението за ядрената програма на Иран.

39 Регламент № 2271/96 предвижда различни правила за постигането на целите, припомнени в точки 35—37 от настоящото решение. Така, за да се защити установеният правен ред, както и интересите на Съюза, в член 4 от този регламент по същество се предвижда, че решенията на органи извън Съюза, с които се придава ефект на законите, посочени в приложението, или на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях, не се признават и изпълнението им не се допуска. Със същата цел член 5, първа алинея от посочения регламент по същество забранява на всяко лице, посочено в член 11 от Регламента, да изпълнява законите, посочени в приложението, или на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях, като член 5, втора алинея

обаче предвижда, че на посочените лица може по всяко време да бъде разрешено да изпълнят тези закони изцяло или частично, доколкото неизпълнението им би увредило тежко техните интереси или интересите на Съюза. Освен това с цел защита на интересите на лицата, посочени в член 11 от Регламент № 2271/96, член 6 от него предвижда, че тези от тях, които упражняват дейност, посочена в член 1 от Регламента, имат право на обезщетение за вредите, претърпени вследствие прилагането на посочените закони или действия.

40 Що се отнася до член 9 от Регламент № 2271/96, той гарантира ефективното прилагане на посочените правила, изисквайки от държавите членки да определят санкциите, които да се налагат в случай на нарушение на посочените правила, като тези санкции трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи. Ето защо такива санкции трябва да се предвидят по-специално когато лице, посочено в член 11 от Регламента, нарушава забраната, установена в член 5, първа алинея от същия регламент.

41 В светлината на тези съображения следва да се отговори на въпросите, поставени от запитващата юрисдикция.

По първия въпрос

42 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 трябва да се тълкува в смисъл, че забранява на лицата, посочени в член 11 от този регламент, да спазват изискванията или забраните, предвидени в законите, посочени в приложението, дори когато няма указание от административните или съдебните органи на третите страни, приели тези закони, което има за цел да се осигури спазването им.

43 В самото начало следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика при тълкуването на разпоредба от правото на Съюза трябва да се вземе предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ, както и целите, преследвани от правната уредба, от която тя е част (решение от 12 май 2021 г., Bundesrepublik Deutschland (червена бюлетина на Интерпол), C-505/19, EU:C:2021:376, т. 77 и цитираната съдебна практика).

44 Що се отнася до текста на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, следва да се припомни, че тази разпоредба забранява на лицата, посочени в член 11 от Регламента, да изпълняват „изискване или забрана, включително призовки на чуждестранни съдилища, които се основават пряко или непряко на законите, посочени в приложението, или на действия, които са предприети на основание тези закони или произтичат от тях“.

45 От този текст, и по-специално от израза „изискване или забрана[…], които се основават на“ и от думата „включително“, следва, че тази широко формулирана разпоредба се прилага дори когато няма призовка или указание от административен или съдебен орган.

46 Всъщност, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 55 от заключението си, съгласно общоприетия смисъл на тези понятия изискване или забрана може да произтича не само от индивидуален акт или от съвкупност от индивидуални решения, но и от акт с общ и абстрактен характер.

47 Това тълкуване на понятията „изискване“ и „забрана“ следва и от контекста на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96. Както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 57 от своето заключение, терминът „решение“ е използван в член 4 и член 7, буква г) от посочения регламент, за да се обозначат съдебни или административни актове, разбирани като „указания“, което подкрепя извода, че термините „изискване“ и „забрана“, използвани в член 5, първа алинея от същия регламент, имат по-широк обхват.

48 Посоченото тълкуване се подкрепя и от целите на Регламент № 2271/96, които, както е видно от съображения 2 и 6 от него, са насочени по-специално към защита на установения правен ред, на интересите на Съюза и на физическите или юридическите лица, които упражняват права по силата на Договора за функционирането на ЕС, с оглед постигането във възможно най-висока степен на целта за свободно движение на капитали между държавите членки и трети страни.

49 Всъщност, що се отнася до целта на Регламент № 2271/96 за защита на установения правен ред и на интересите на Съюза като цяло, следва да се констатира, че, както по същество отбелязва генералният адвокат в точки 63 и 64 от заключението си, законите, посочени в приложението, могат да породят действие, по-специално чрез простата заплаха от правни последици, които могат да бъдат приложени в случай на неспазване на тези закони от посочените в член 11 от Регламента лица. От това следва, че Регламент № 2271/96 не би могъл да противодейства на последиците от посочените закони и по този начин ефикасно да преследва посочената по-горе цел, ако забраната по член 5, първа алинея от този регламент зависи от приемането на указания от административните и съдебните органи на приелите същите закони трети страни.

50 Тълкуването на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, изложено в точка 45 от настоящото решение, освен това не е несъвместимо с допълнителната цел на Регламент № 2271/96 да защитава интересите на лицата, посочени в член 11 от този регламент, включително свободата им на стопанска инициатива, която е основна свобода, прогласена в член 16 от Хартата, и която съгласно практиката на Съда включва свободата да се упражнява икономическа или търговска дейност, свободата на договаряне и свободната конкуренция (решение от 16 юли 2020 г., Adusbef и др., C-686/18, EU:C:2020:567, т. 82). Всъщност следва да се отбележи, че тези интереси, които могат да бъдат застрашени от мерките, прилагани спрямо посочените лица в съответните трети страни, ако те не спазват законите, посочени в приложението, са надлежно защитени по силата на член 5, втора алинея от посочения регламент, който трябва да се тълкува в светлината на тази цел.

51 По изложените съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 трябва да се тълкува в смисъл, че забранява на лицата, посочени в член 11 от този регламент, да спазват изискванията или забраните, предвидени в законите, посочени в приложението, дори когато няма указание от административните или съдебните органи на третите страни, приели тези закони, което има за цел да се осигури спазването им.

По втория въпрос

52 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска лице, посочено в член 11 от Регламента, което не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от Регламента, да може да прекрати договорите, сключени с включено в списъка SDN лице, без да посочи мотиви за прекратяването.

53 Този въпрос се вписва в рамките на гражданско дело, по което BMI оспорва пред запитващата юрисдикция упражняването от Telekom на правото му да прекрати по общия ред сключените между тях договори, без да е длъжно да посочи мотив, като BMI поддържа, че това прекратяване е в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96.

54 В самото начало следва да се изясни дали може да се прави позоваване на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 по гражданско дело като делото по главното производство.

55 Съгласно постоянната съдебна практика националните юрисдикции, натоварени в рамките на своята компетентност с прилагането на разпоредбите на правото на Съюза като съдържащите се в Регламент № 2271/96, са длъжни да гарантират пълното им действие (вж. в този смисъл решение от 17 септември 2002 г., Muñoz и Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, т. 28).

56 Освен това следва да се припомни, че съгласно член 288, втора алинея ДФЕС регламентът е с общо приложение и е пряко приложим във всички държави членки (решение от 17 септември 2002 г., Muñoz и Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, т. 27).

57 Следва обаче да се отбележи, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 предвижда, че лицата, посочени в член 11 от Регламента, са длъжни да не изпълняват пряко или чрез дъщерно дружество или друг посредник, било чрез действие или чрез умишлено бездействие, никое изискване или забрана, които се основават пряко или непряко на законите, посочени в приложението. Тази забрана, формулирана ясно, точно и безусловно, се обяснява с обстоятелството, че при упражняване по-специално на търговската си дейност, включително с евентуалните си решения за прекратяване на договори, посочените в член 11 лица могат да конкретизират извънтериториалните последици от законите, посочени в приложението, на които въпросният регламент има именно за цел да противодейства.

58 Освен това единствената дерогация от тази забрана е предвидена във втората алинея на член 5 от Регламент № 2271/96, съгласно която лицата, посочени в член 11 от Регламента, могат да поискат разрешение да не спазват забраната.

59 Тъй като, както следва от точка 55 от настоящото решение, националните юрисдикции трябва да гарантират пълното действие на Регламент № 2271/96, спазването на забраната, установена в член 5, първа алинея от този регламент, трябва да може да се осигури в рамките на гражданско дело като главното производство, започнато от дадено лице срещу друго лице, което е адресат на забраната (вж. по аналогия решение от 17 септември 2002 г., Muñoz и Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, т. 30).

60 Действително член 9 от Регламент № 2271/96 оставя на държавите членки грижата да определят санкциите, които да налагат в случай на нарушение на посочения регламент, които трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи. Тази компетентност обаче не може да има за последица изменение на обхвата на други разпоредби от Регламент № 2271/96, които предвиждат ясни, точни и безусловни задължения или забрани, на които, както бе посочено в точка 55 от настоящото решение, националните юрисдикции са длъжни да осигурят пълното действие по делата, с които са сезирани.

61 Противно на изтъкнатото от Telekom, посоченото тълкуване на член 5 от Регламент № 2271/96 не може да се постави под въпрос от Насоките на Комисията, посочени в точка 28 от настоящото решение. Всъщност тези насоки не установяват нито правила, нито правно задължително тълкуване. Както се посочва в точка 5 от преамбюла на въпросните насоки, само Регламент № 2271/96 е задължителен, и както следва от точка 6 от преамбюла на същия документ, само Съдът има право да дава правно задължително тълкуване на актовете на институциите на Съюза.

62 След тези уточнения следва да се отбележи, че нито от член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, нито от която и да било друга разпоредба от този регламент следва, че лице, посочено в член 11 от същия регламент, трябва да посочи мотиви за прекратяването на търговски договор с лице, включено в списъка SDN.

63 При тези условия следва да се приеме, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 допуска национална правна уредба, по силата на която лице, посочено в член 11 от този регламент, което не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея, може да прекрати договорите, които е сключило с включено в списъка SDN лице, без да е длъжно да посочи мотиви за прекратяването.

64 В случая от преписката, с която разполага Съдът, следва, че освен ако при проверката на запитващата юрисдикция не се установи друго, член 134 от Гражданския кодекс се прилага към спора в главното производство. В това отношение тази юрисдикция посочва, че ако разглежданото прекратяване нарушава член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, по силата на въпросния член 134 то не поражда последици. Освен това в отговор на поставен от Съда въпрос германското правителство пояснява релевантните правила в областта на тежестта на доказване, за да се докаже в рамките на гражданско дело, че е нарушена законова забрана по смисъла на посочения член 134. Така страната, която твърди, че дадено юридическо действие, включително прекратяването на договор, е нищожно, тъй като нарушава законова забрана като предвидената в член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, може да се позове на тази нищожност в съдебно производство. За тази цел тя трябва да посочи фактите, от които е видно твърдяното нарушение. Ако другата страна в производството оспорва настъпването на тези факти, тежестта да се докаже, че условията за това нарушение са изпълнени, е за страната, която се позовава на нищожността на юридическото действие. Ето защо в случая тежестта на доказване била изцяло за лицето, което твърди, че е налице нарушение на член 5 от Регламент № 2271/96.

65 В това отношение следва обаче да се отбележи, че прилагането на такова общо правило относно тежестта на доказване може да направи невъзможно или прекомерно трудно запитващата юрисдикция да установи нарушение на забраната по член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 и по този начин може да засегне ефективността на тази забрана.

66 Всъщност доказателствата, въз основа на които може да се установи, че поведението на лице, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, е мотивирано от волята му да спази законите, посочени в приложението, обикновено не са достъпни за никое друго частно лице, доколкото, както подчертава генералният адвокат в точка 95 от заключението си, такива доказателства могат да представляват търговска тайна.

67 При това положение, за да се осигури пълното действие на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, следва да се приеме, че когато в рамките на гражданско дело относно твърдяно нарушение на предвидените в тази разпоредба изисквания всички доказателства, с които разполага национална юрисдикция, на пръв поглед сочат, че с прекратяването на разглежданите договори лице, посочено в член 11 от този регламент, което не разполага с разрешение в това отношение по смисъла на член 5, втора алинея от посочения регламент, е спазило законите, посочени в приложението, последното е длъжно надлежно да докаже, че неговото поведение не е имало за цел спазването на въпросните закони.

68 От изложеното следва, че на втория въпрос следва да се отговори, че член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска лице, посочено в член 11 от Регламента, което не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от Регламента, да може да прекрати договорите, сключени с включено в списъка SDN лице, без да посочи мотиви за прекратяването. Член 5, първа алинея от същия регламент обаче изисква в рамките на гражданско дело относно твърдяно нарушение на установената в тази разпоредба забрана, когато всички доказателства, с които разполага националната юрисдикция, на пръв поглед сочат, че лице, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, е спазило законите, посочени в приложението, без да разполага с разрешение в това отношение, именно това лице трябва надлежно да докаже, че неговото поведение не е имало за цел спазването на въпросните закони.

По третия и четвъртия въпрос

69 С третия и четвъртия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали Регламент № 2271/96, и по-специално членове 5 и 9 от него, разглеждани в светлината на член 16 и член 52 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска да се обяви за недействително прекратяване на договори, извършено от лице, посочено в член 11 от Регламента, за да спази изискванията или забраните, основаващи се на законите, посочени в приложението, макар да не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от Регламента, когато има опасност това лице да претърпи значителни икономически загуби поради обявяването на недействителността.

70 В самото начало следва да се припомни, че разпоредбите на правото на Съюза като тези на Регламент № 2271/96 трябва да се тълкуват с оглед на основните права, които съгласно постоянната съдебна практика са неразделна част от общите принципи на правото, съблюдаването на които Съдът осигурява и които понастоящем са закрепени в Хартата (вж. в този смисъл решение от 25 май 2016 г., Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, т. 45).

71 Член 9 от Регламент № 2271/96 предвижда, че санкциите, които държавите членки налагат за нарушения на съответните разпоредби от този регламент, трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи.

72 Освен това при липса на хармонизация на законодателството на Съюза в областта на приложимите санкции държавите членки са компетентни да изберат санкции, които според тях са подходящи. Държавите членки обаче са длъжни да упражняват компетентността си при спазване на правото на Съюза и на неговите общи принципи (решение от 11 февруари 2021 г., K. M. (Санкции, наложени на капитана на плавателен съд), C-77/20, EU:C:2021:112, т. 36), част от които са основните права и свободи.

73 Освен това Съдът е постановил, че строгостта на санкциите трябва да бъде в съответствие с тежестта на наказваните с тях нарушения, като по-специално се гарантира реално възпиращ ефект и същевременно се съблюдава основният принцип на пропорционалност (решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 26).

74 Следва да се добави, че националните юрисдикции, които единствено са компетентни да тълкуват и прилагат националното право, са тези, които следва да проверят дали с оглед на всички обстоятелства по конкретния случай посочените санкции отговарят на такива изисквания и имат ефективен, пропорционален и възпиращ характер (решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 27).

75 Когато се произнася по преюдициално запитване, Съдът обаче може да направи уточнения, от които да се ръководят посочените юрисдикции при осъществяваните от тях преценки (решение от 5 март 2020 г., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, т. 28).

76 В случая, видно от данните в преюдициалното запитване, припомнени в точка 30 от настоящото решение, ако се окаже, че прекратяването от Telekom по общия ред на договорите, които е сключило с BMI, е извършено в нарушение на член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, макар да е безспорно, че то не е поискало разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от този регламент, от член 134 от Гражданския кодекс би следвало, че волеизявлението за прекратяване е нищожно и следователно не поражда правни последици.

77 Това обявяване на недействителност обаче може да доведе до ограничаване на свободата на стопанска инициатива, закрепена в член 16 от Хартата.

78 В това отношение следва да се припомни, че правото на свободна стопанска инициатива включва по-специално правото на всяко предприятие да може свободно да разполага, в рамките на отговорността, която носи за собствените си действия, с икономическите, техническите и финансовите ресурси, с които разполага (решение от 30 юни 2016 г., Lidl, C-134/15, EU:C:2016:498, т. 27).

79 Закрилата, която член 16 от Хартата предоставя, включва свободата да се упражнява икономическа или търговска дейност, свободата на договаряне и свободната конкуренция (решение от 16 юли 2020 г., Adusbef и др., C-686/18, EU:C:2020:567, т. 82 и цитираната съдебна практика), а също и по-конкретно свободния избор на икономически партньор, както и свободното определяне на цената за конкретна услуга (решение от 15 април 2021 г., Federazione nazionale delle imprese Elettrotecniche ed elettroniche (ANIE) и др., C-798/18 и C-799/18, EU:C:2021:280, т. 57).

80 Същевременно закрепената в член 16 от Хартата свобода на стопанската инициатива не е абсолютна, а трябва, от една страна, да се разглежда във връзка с нейната функция в обществото (решение от 20 декември 2017 г., Polkomtel, C-277/16, EU:C:2017:989, т. 50) и от

друга страна, трябва да бъде претеглена спрямо другите интереси, защитени от правния ред на Съюза (вж. в този смисъл решение от 17 октомври 2013 г., Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, т. 60), както и правата и свободите на другите (вж. в този смисъл решение от 22 януари 2013 г., Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, т. 48).

81 Като се има предвид текстът на член 16 от Хартата, който предвижда, че свободата на стопанска инициатива се признава в съответствие с правото на Съюза и с националните законодателства и практики и който по това се различава от текста на останалите основни свободи, прогласени в дял II от нея, като същевременно е близък до текста на някои разпоредби от дял IV от Хартата, посочената свобода може да бъде предмет на многобройни видове намеса на публичната власт, които са в състояние да въведат, в общия интерес, ограничения за упражняването на стопанската дейност (вж. в този смисъл решение от 22 януари 2013 г., Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, т. 46).

82 Това обстоятелство обаче намира своето отражение преди всичко в начина, по който следва да се подложи на преценка правната уредба на Съюза, както и националните законодателства и практики с оглед на принципа на пропорционалност по силата на член 52, параграф 1 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 22 януари 2013 г., Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, т. 47).

83 Съгласно тази разпоредба всяко ограничаване на упражняването на правата и свободите, признати от Хартата, трябва да бъде предвидено в закон и да зачита основното съдържание на същите права и свободи, като при спазване на принципа на пропорционалност ограничения могат да бъдат налагани само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други (решение от 22 януари 2013 г., Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, т. 48).

84 В случая следва да се припомни, че макар член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96 да гласи, че лицата, посочени в член 11 от същия регламент, са длъжни да не спазват законите, посочени в приложението, член 5, втора алинея при все това предвижда, че в съответствие с процедурите, предвидени в членове 7 и 8 от Регламент № 2271/96, на дадено лице може да бъде разрешено да изпълни изцяло или частично изискванията или забраните, произтичащи от посочените в приложението закони, доколкото неизпълнението им би увредило тежко неговите интереси или тези на Съюза. Съгласно тези процедури Комисията предоставя такива разрешения, като се подпомага от Комитета по законодателството с извънтериториално прилагане, посочен в член 8 от Регламента. Така в съответствие с въведената с посочения регламент хармонизирана система Комисията по принцип следва да преценява под контрола на Съда дали неспазването на посочените в приложението закони би увредило тежко интересите на това лице или на Съюза, като тази институция е длъжна да изпълни задължението си да спазва основните права, сред които е свободата на стопанска инициатива.

85 По силата на член 4 от Регламент за изпълнение 2018/1101, който съгласно член 1 определя критериите за прилагане на член 5, втора алинея от Регламент № 2271/96, когато преценява дали посочените в последната разпоредба защитени интереси биха били тежко увредени, Комисията е длъжна да вземе предвид по-специално критерии, които не са кумулативно посочени, като обстоятелството дали защитеният интерес е вероятно да бъде конкретно изложен на риск, като се имат предвид контекстът, естеството и произходът на вредите за защитения интерес, наличието на съществена връзка с третата държава, която е източник

на посоченото законодателство или на последващите действия, неблагоприятното въздействие върху извършването на стопанска дейност, и по-специално дали лицето, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96, което е подало заявление за разрешението, предвидено в член 5, втора алинея от посочения регламент, би понесло значителни икономически загуби, които например биха могли да застрашат неговата жизнеспособност или да го изложат на сериозен риск от изпадане в несъстоятелност или пък дали упражняването на индивидуалните права на това лице би било значително затруднено.

86 От това следва, че ограничението на свободата на стопанска инициатива, произтичащо от необходимостта да се спази член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, е предвидено в закона.

87 Що се отнася, до условието да се зачита основното съдържание на свободата на стопанска инициатива, следва да се припомни, че то е потенциално засегнато, по-специално когато дадено предприятие няма възможност да изтъкне надлежно своите интереси в процеса на договаряне (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2016 г., AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, т. 87).

88 В случая обаче обявяването на недействителността на прекратяването на разглежданите в главното производство договори поради нарушение на член 5 от Регламент № 2271/96 би имало за последица не да лиши Telekom от възможността да изтъкне интересите си по принцип в рамките на договорно правоотношение, а по-скоро да ограничи тази възможност, тъй като подобно обявяване на недействителност е обосновано само ако Telekom е извършило прекратяването, за да спази законите, посочени в приложението.

89 Що се отнася освен това до условието, че ограничението на свободата на стопанска инициатива трябва действително да е в съответствие с признати от Съюза цели от общ интерес или с необходимостта да се защитят правата и свободите на други, от изложеното в точка 76 от настоящото решение следва, че това ограничение, което може да произтече от обявяването за недействително на прекратяване на договор като разглежданото в главното производство, изпълнява и това условие, тъй като допринася за целите на Регламент № 2271/96, припомнени в точки 35—37 от настоящото решение.

90 При това положение, що се отнася на последно място до условието за пропорционалност на ограничението, доколкото икономическата дейност на Telekom извън Съюза е обект на санкциите, предвидени от Съединените щати срещу лица, които не спазват вторичните санкции, наложени от тази трета страна срещу Иран, запитващата юрисдикция е длъжна да прецени дали първите санкции биха могли да доведат до непропорционални последици за това предприятие с оглед на целите на Регламент № 2271/96 — защита на установения правен ред и интересите на Съюза като цяло, и постигане по този начин на целта за свободно движение на капитали между държавите членки и трети страни.

91 В това отношение ограничаването на свободата на стопанска инициатива, произтичащо от евентуалното обявяване на недействителността на прекратяването на договор, което е в противоречие със забраната по член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, по принцип изглежда необходимо, за да се противодейства на последиците от законите, посочени в приложението, като по този начин се защити установеният правен ред и интересите на Съюза като цяло.

92 При тази проверка на пропорционалността обаче запитващата юрисдикция трябва също така да претегли преследването на посочените цели на Регламент № 2271/96, в интерес на което се обявява за недействително прекратяване, което нарушава забраната по член 5, първа алинея от този регламент, и вероятността Telekom да претърпи икономически загуби, както и техния размер, в случай че това предприятие не би могло да прекрати търговските си отношения с лице, включено в списъка SDN.

93 В рамките на тази проверка на пропорционалността е релевантно и обстоятелството, че освен ако при проверката на запитващата юрисдикция не се установи друго, Telekom не е подало до Комисията заявление за освобождаване от забраната, установена в член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, и по този начин се е лишило от възможността да избегне ограничаването на неговата свобода на стопанска инициатива, до което би довело обявяването за недействително на прекратяването на разглежданите договори с BMI, произтичащо от евентуалното неспазване от негова страна на тази забрана.

94 Що се отнася до предвиденото в германското право наказание административна глоба, следва да се отбележи, че запитващата юрисдикция не може да го вземе предвид, тъй като размерът на тази глоба, която от своя страна би трябвало да бъде съразмерна в съответствие с член 9 от Регламент № 2271/96, трябва да се определи, като се вземе предвид индивидуалното положение на извършителя на нарушението и следователно санкцията, която евентуално се състои в обявяването на недействителността на разглежданото прекратяване на договора.

95 По изложените съображения на третия и четвъртия въпрос следва да се отговори, че Регламент № 2271/96, и по-специално членове 5 и 9 от него, разглеждани в светлината на член 16 и член 52, параграф 1 от Хартата, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска да се обяви за недействително прекратяване на договори, извършено от лице, посочено в член 11 от Регламента, за да спази изискванията или забраните, основаващи се на законите, посочени в приложението, макар да не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от Регламента, при условие че обявяването на недействителността не води до непропорционални последици за това лице с оглед на целите на същия регламент, които се състоят в защитата на установения правен ред и интересите на Съюза като цяло. При тази проверка на пропорционалността трябва да се претеглят преследването на целите, в интерес на което се обявява за недействително прекратяване на договор, което нарушава забраната по член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, и вероятността съответното лице да претърпи икономически загуби, както и техният размер, в случай че не може да прекрати търговските си отношения с лице, включено в списъка на лицата, срещу които са насочени разглежданите вторични санкции, произтичащи от законите, посочени в приложението.

По съдебните разноски

96 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) **Член 5, първа алинея от Регламент (ЕО) № 2271/96 на Съвета от 22 ноември 1996 година относно защитата срещу последиците от извънтериториалното прилагане на законодателство, прието от трета страна, и действията, предприети на основание това законодателство или произтичащи от него, изменен с Регламент (ЕС) № 37/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2014 г. и с Делегиран регламент (ЕС) 2018/1100 на Комисията от 6 юни 2018 година за изменение на приложението към Регламент (ЕО) № 2271/96, трябва да се тълкува в смисъл, че забранява на лицата, посочени в член 11 от Регламент № 2271/96 в изменената му редакция, да изпълняват изискванията или забраните, предвидени в законите, посочени в приложението към Регламента, дори когато няма указание от административните или съдебните органи на третите страни, приели тези закони, което има за цел да се осигури спазването им.**

2) **Член 5, първа алинея от Регламент № 2271/96, изменен с Регламент № 37/2014 и с Делегиран регламент 2018/1100, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска лице, посочено в член 11 от Регламента в изменената му редакция, което не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от Регламента в изменената му редакция, да може да прекрати договорите, сключени с включено в „списъка на специално посочените граждани и блокираните лица“ (Specially Designated Nationals and Blocked Persons List), без да посочи мотиви за прекратяването. Член 5, първа алинея от същия регламент в изменената му редакция обаче изисква в рамките на гражданско дело относно твърдяно нарушение на установената в тази разпоредба забрана, когато всички доказателства, с които разполага националната юрисдикция, на пръв поглед сочат, че лице, посочено в член 11 от Регламент № 2271/96 в изменената му редакция, е спазило законите, посочени в приложението към Регламента в изменената му редакция, без да разполага с разрешение в това отношение, именно това лице трябва надлежно да докаже, че неговото поведение не е имало за цел спазването на въпросните закони.**

3) **Регламент № 2271/96, изменен с Регламент № 37/2014 и с Делегиран регламент 2018/1100, и по-специално членове 5 и 9 от него, разглеждани в светлината на член 16 и член 52, параграф 1 от Хартата на основните права на Европейския съюз, трябва да се тълкува в смисъл, че допуска да се обяви за недействително прекратяване на договори, извършено от лице, посочено в член 11 от Регламента в изменената му редакция, за да спази изискванията или забраните, основаващи се на законите, посочени в приложението към Регламента в изменената му редакция, макар да не разполага с разрешение по смисъла на член 5, втора алинея от същия регламент в изменената му редакция, при условие че обявяването на недействителността не води до непропорционални последици за това лице с оглед на целите на Регламент № 2271/96 в изменената му редакция, които се състоят в защитата на установения правен ред и интересите на Европейския съюз като цяло. При тази проверка на пропорционалността трябва да се претеглят преследването на тези цели, в интерес на което се обявява за недействително прекратяване на договор, което нарушава забраната по член 5, първа алинея от Регламента в изменената му редакция, и вероятността съответното лице да претърпи икономически загуби, както и техният размер, в случай че не може да прекрати**

търговските си отношения с лице, включено в списъка на лицата, срещу които са насочени разглежданите вторични санкции, произтичащи от законите, посочени в приложението към Регламента в изменената му редакция.

Подписи